

Terug op aarde

Jonas Bendiksen

Als je een willekeurige psychiatrische instelling inloopt, zul je ongetwijfeld iemand vinden die denkt dat hij de teruggekeerde Jezus op aarde is. Dat zijn niet de mensen die Jonas Bendiksen opzocht voor zijn project *The last testament*. Na een langdurige zoektocht vond hij zeven personen die niet alleen zelf denken dat zij Jezus zijn, maar ook volgelingen hebben die dat geloven.

door Diana Bokje

© Jonas Bendiksen / Magnum Photos. Moses Hlongwane, ook wel gewoon Jezus genoemd, geeft een preek tijdens zijn bruiloft met Angel, een van zijn discipelen. Volgens de theologie van Moses was deze bruiloft het begin van het einde der tijden. Zuid-Afrika, 2016

Jonas Bendixsen / Magnum Photos. INRI Cristo wordt rondgereden op een rijdende draagstoel. INRI zijn de initialen die Pontius Pilatus op het kruis liet schrijven, ze staan voor Jezus Christus, Koning van de Joden. Brazilië, 2014

“Hoe is het om te geloven? Wat is geloof? Ik wilde het bekijken en ervaren van binnenuit

FotoDok haalde voor de 17e editie van FotoDok Book Club de Noorse Magnum fotograaf Jonas Bendiksen naar Nederland voor een gesprek over zijn boek *The Last Testament*. Het project komt voort uit zijn interesse voor besloten leefgemeenschappen en voor religie en de plaats die zij in de maatschappij inneemt. "Mensen die buiten de maatschappij leven en niet geaccepteerd worden hebben mij altijd gefascineerd", vertelt Bendiksen. "Dat kunnen individuen zijn die balanceren op het randje van de algemeen geaccepteerde waarheid of werkelijkheid. Tegenwoordig heeft de media bijna dagelijks aandacht voor de invloed van geloof op de maatschappij. De tijd leek mij rijp om dit terrein te onderzoeken. Hoe is het om te geloven? Wat is geloof? Ik wilde het bekijken en ervaren van binnenuit. Nog steeds roept geloof meer vragen op dan dat het antwoorden geeft. Toch waren er momenten waarop ik daadwerkelijk heb gevoeld hoe krachtig die macht is. Het was zeker een mooi gevoel om dit te ervaren en even deel uit te mogen maken van deze wereld. Niet dat ik zelf tot een geloofs-gemeenschap zal toetreden. Dat zit niet in mijn aard, ik ben gebonden aan mijn eigen rationaliteit en logica. Het project was voor mij een gedachte-experiment. Hoe zou het voelen om al je scepsis opzij te zetten en een aangeboden waarheid volledig te aanvaarden. Een van de grote vragen die het project bij mij oproep was hoe plausibel het is wat elke Jezus beweert te zijn en in hoeverre dit afwijkt van wat de paus verkondigt."

Sms-en met Jezus

In *The Last Testament* worden zeven mannen gevolgd die zichzelf zien als de teruggekeerde Jezus op aarde. Allemaal hebben ze een complete theologische theorie geschreven, die in het boek staan opgenomen. *The Last Testament* is vormgegeven als een bijbel, inclusief gouden randjes langs de bladzijden. De mannen zijn al lange tijd bekend als Jezus. Bendiksen bezocht hen op, probeerde hen te interviewen en verbleef zo mogelijk enige tijd in hun leefgemeenschappen. Hij keek wel raar op toen bleek dat De Zuid-Afrikaanse Moses Hlongwane hem uitnodigde om zelfs in zijn bed te slapen; het was een bijzondere ervaring die leidde tot een vriendschap. In het boek staat met hem een sms-conversatie afgedrukt. Als lezer geeft je dat een vreemd gevoel – hoe is het om te sms-en met Jezus?

Bendiksen heeft getwijfeld of hij iedereen zou vertellen over de andere heiligen die hij bezocht. Dit bleek geen enkel probleem. In de Bijbel staat geschreven: 'Er zullen vele valse profeten voor mij zijn.' Dit bewijst volgens hen eens te meer dat zij de enige ware profeet zijn. De zeven personen die de fotograaf bezocht, hebben een heel verschillende achtergrond: van taxichauffeur tot MI5-agent. De overeenkomst is dat zij allen op een gegeven moment een droom of visioen kregen waarin werd onthuld dat zij de teruggekeerde Jezus op aarde

zijn. Behalve hun herkomst verschilt ook hun werkwijze en werkterrein. Jezus van Kitwe is taxichauffeur. Zijn wagenpark bestaat uit twee auto's waarvan hij telkens de wielen moet wisselen als hij in zijn andere auto wil rijden omdat hij maar één set wielen heeft. Hij heeft twee volgelingen, beide gekleed in een kleurige blauwe toga. Ze fungeren tevens als zijn beschermengelen voor het geval de bevolking zich tegen hem keert en hem zou dreigen te stenigen als hij zich niet snel uit de voeten maakt.

Jezus Matayoshi was politicus. Hij droomde ervan secretaris-generaal van de Verenigde Naties te worden. Op het dak van zijn bestelbus verspreidde hij zijn woord door de straten van Tokio. Onlangs overleed hij aan een ziekte, zoals dat ons gewone stervelingen ook kan overkomen.

Goddelijk of niet

Na de val van het communisme stonden er in Rusland verschillende Messiassen op. De Siberische Vissarion is als enige overleefd is gebleven. Zijn volgelingen vormen inmiddels een complete leefgemeenschap. Vissarion heeft Bendiksen het meest geraakt. De gedachte om ooit deel uit te maken van deze leefgemeenschap trok de fotograaf wel aan. Het was niet het geloof wat hem raakte, maar de omgeving en leefgemeenschap. "De gemeenschap bestaat voor een groot gedeelte uit artiesten en creatievelingen. Ik denk dat ze daar een heel goed leven hebben. Dus waarom niet?"

Zijn vrouw denekt daar anders over, maar het leven in een geïsoleerde gemeenschap heeft Bendiksen altijd getrokken. Zijn verblijf bij Vissarion was voor hem de meest magische jaren uit zijn leven van sms-en met Jezus tot het beleven van een gebedsdienst. "Het is heel bijzonder om even deel uit te maken van een groep mensen die er oprecht van overtuigd is dat hun Jezus de ware is. Ze hebben hun hele hebben en houwen, inclusief familie, achter zich gelaten om hun profeet te volgen. Alleen dat al maakt het bijzonder om zo dicht bij zo'n iemand te zijn. Of hij nu goddelijk is of niet, wanneer iedereen om hem heen dat gelooft, veroorzaakt dat een apart gevoel. Het is onmogelijk om daar niet door geraakt te worden. Het was verbazingwekkend om deze wereld door hun ogen te bekijken."

Zes miljoen volgers

Bendiksen is zelf niet gelovig en heeft een aardige dosis scepsis. Daarom verwachtte hij dat juist hij in staat zou zijn bedrog of manipulatie te herkennen. Tot zijn verbazing heeft hij dit gevoel niet een keer tijdens dit project gehad. Alleen bij de persoon die hij niet mocht bezoeken, de Filipijnse Apollo Quibolo, bekwam hem achterdocht. Quibolo is de leider van de organisatie *The Kingdom of Jesus Christ*. Hij heeft naar eigen zeggen zes miljoen volgers, een eigen tv-kanaal, een luxe privé vlieg-

© Jonas Bendiksen / Magnum Photos. Een dorpsfeest ter gelegenheid van een eendaagse pelgrimstocht op Vissarions verjaardag op 14 januari. Rusland, 2015

tuig, een helicoptervloot, universiteiten en uitgebreide landgoederen. Zijn privé verblijf draagt de naam Paradise Garden of Eden.

Tijdens zijn bezoek aan Manilla werd Bendiksen geen ontmoeting, interview of foto's toegestaan. In het boek bevinden zich screenshot van zijn tv-kanaal die een glimp geven van de werkwijze van Quibolo. Volgens Bendiksen is het een beangstigende man die mensen manipuleert voor macht en geld. De verhalen en foto's in het boek geven geen mening. Het is aan de kijker om te geloven of niet.

Dat het project veel losmaakt is duidelijk: dagelijks overstroomt de mailbox van de fotograaf. De reacties variëren van zeer boos wanneer mensen zich geprovoceerd voelen tot beleefde terechtwijzingen van mensen die hem erop attent maken dat hij de foute mensen heeft

bezoekt omdat zij de echte Messias zijn. "Voor mij is het grootste succes van het project de vele positieve reacties die ik ontving van gelovigen en kerkgemeenschappen. Wat mij verraste is dat de reacties niet de voorspelbare wegen volgen van gelovigen versus niet-gelovigen. Sommigen zien het boek als een kritiek op religie, anderen zien het als het bezingen van het geloof. En er is een gebied dat hier tussenin ligt. Tijdens een radioshow had ik een gesprek met de leider van een gemeenschap van missionarissen. Hij vertelde dat hij zijn hele leven in afwachting was van Jezus, maar dat hij er nog nooit over had nagedacht hoe zijn komst werkelijk zou zijn. Het project vormt het beginpunt van goede gesprekken omdat het de theologische claims serieus neemt. Het zet niet twee partijen tegenover elkaar, maar laat mensen denken over de vraag: Wat als..."

© Jonas Bendiksen / Magnum Photos. Wandelend over een marktplein verspreidt Jezus van Kitwe de boodschap van de terugkeerde Christus. Zambia, 2015

De Noorse Jonas Bendiksen (1977) liep op zijn negentiende stage bij Magnum en is inmiddels aangesloten bij dit agentschap. Hij publiceert regelmatig in Newsweek, The Sunday Times Magazine en National Geographic Magazine. The Last Testament is na Satellites en The Places We Live zijn derde boek. www.jonasbendiksen.com

Messiah, tv-documentaire
waarin Bendiksen vier profeten
opnieuw bezoekt.